

Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας
του Κώστα Σημίτη

Στην Πάντειο πραγματοποιήθηκε χθές δημόσια συζήτηση με θέμα "Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός της ελληνικής κοινωνίας" στην οποία συμμετείχαν οι κ.κ. Κ. Σημίτης, Γ. Κοντογιώργης και Μ. Παπαγιαννάκης. Ο καθηγητής κ. Κ. Σημίτης υποστήριξε την ανάγκη μιάς σοσιαλιστικής εκσυγχρονιστικής λύσης για ν'αντιμετωπισθούν τα σημαντικά προβλήματα της χώρας. Δημοσιεύουμε μία συνοπτική παρουσίαση των θέσεών του.

Βασικές έννοιες έχουν χάσει σήμερα το ουσιαστικό περιεχόμενό τους. Η αντιπαράθεση συμβόλων έχει αντικαταστήσει την αντιπαράθεση προγραμμάτων, η προβολή των αρχηγών την προβολή επιχειρημάτων. Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός συγκαλύπτονται από προπαγανδιστικά νεφελώματα.

Η ανάπτυξη

Η ανάπτυξη προϋποθέτει επενδύσεις. Ο λόγος πόρων στην επένδυση ως προς τους πόρους στην κατανάλωση είναι καθοριστικής σημασίας για την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανάπτυξη των παραγωγικών ικανοτήτων της οικονομίας. Η ανάπτυξη δεν προκύπτει οπωσδήποτε από τη μεγέθυνση της δαπάνης και το πολλαπλασιασμό των έργων. Τα έργα πρέπει να συνοδεύονται από αναλύσεις κόστους - οφέλους, να έχουν συνοχή και να εντάσσονται σε μία ιεράρχηση σύμφωνη με τις σκοπιμότητες της γενικότερης οικονομικής πολιτικής, πράγμα που δεν συμβαίνει πάντα σήμερα.

Ο προγραμματισμός στη χώρα μας έχει υπερεκτιμηθεί και με τον τρόπο που πραγματοποιείται ελάχιστα συμβάλει στην αναπτυξιακή προσπάθεια.

Η ανάπτυξη δεν είναι μόνο οικονομική μεγέθυνση. Είναι και μεταβολές στους θεσμούς της οικονομικής οργάνωσης, στο πολιτικό σύστημα, στο πολιτισμικό-κοινωνικό περιβάλλον. Αυτή

είναι η ουσιαστική διαφορά ανάμεσα στην ανάπτυξη που πρεσβεύει η συντηρητική παράταξη και εκείνης που πρέπει να επιδιώκει ο προοδευτικός χώρος. Προς τη κατεύθυνση την πολιτική, την πολιτισμική, του περιβάλλοντος ζωής υπάρχουν σήμερα παρ'όλο τους περιορισμένους πόρους μεγάλες δυνατότητες δραστηριοποίησης άρα και προώθησης της ανάπτυξης.

Ο εκσυγχρονισμός

Μέσο για την ανάπτυξη είναι ο εκσυγχρονισμός. Με εκσυγχρονισμό εννοούμε τη διεύρυνση των δυνατοτήτων της ελληνικής κοινωνίας να αντιμετωπίζει τα προβλήματα της εξέλιξης της και να καθοδηγεί τις λύσεις τους. Προϋποθέτει ότι οι υπάρχουσες μορφές οργάνωσης είναι και παραμένουν ανοιχτές, επιτρέπουν μεταβολές, προσαρμογές και την επέκταση των ρυθμιστικών τους δυνατοτήτων. Αυτό δεν συμβαίνει στη χώρα μας.

Στην Ελλάδα υπάρχει κρίση εκσυγχρονισμού. Την προκαλούν μεταξύ άλλων η όλο και στενότερη διασύνδεση με τη διεθνή οικονομία, η στασιμότητα στην ένταξη μεγάλων τμημάτων του αγροτικού πληθυσμού και των αυτοαπασχολούμενων σε πιο εξελιγμένους τρόπους οικονομικής δραστηριότητας και ο αποσπασματικός τρόπος που δημιουργήθηκε το παρεμβατικό κράτος.

Η κρίση _____ εκσυγχρονισμού

Η κρίση του εκσυγχρονισμού εκδηλώνεται με σειρά από παθολογικά φαινόμενα όπως :

Η τάση για επέκταση της κρατικής παρέμβασης και για μεταφορά προβλημάτων από το οικονομικό στο διοικητικό - πολιτικό σύστημα. Η αδυναμία του υφισταμένου συστήματος κοινωνικών παροχών να προσαρμοστεί στις εξελίξεις. Οι διαρθρωτικές αδυναμίες της οικονομίας, η παρεμπόδιση της λειτουργίας της αγοράς και οι μακροοικονομικές ανισορροπίες. Ένα συνδικαλιστικό κίνημα που

χαρακτηρίζεται από κομματικοποίηση και οικονομίστικη τακτική. Ο πελατειακός χαρακτήρας, η αδιαφορά και ο συγκεντρωτισμός της διοίκησης. Το άναρχο πλέγμα νομικο-διοικητικών κανόνων. Η αδυναμία των πολιτικών να αποστασιοποιηθούν από τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και να αυτοδεσμευθούν ως προς τα μέσα που μετέρχονται για να χρηματοδοτήσουν την δραστηριότητά τους. Ο έντονος ρόλος των κομμάτων σε όλους τους κοινωνικούς χώρους. Ο περιορισμός της πολιτικής αντιπαράθεσης στην ανάμειξη συνθημάτων.

Η αγκύλωση της ιδεολογίας

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η αγκύλωση της ιδεολογίας. Η κυρίαρχη ιδεολογία στον προοδευτικό χώρο αντανακλά προβλήματα του παρελθόντος. Αγνοεί την αλληλοεξάρτηση των οικονομιών και δεν έχει απαντήσει πρακτικά ποιά είναι η σοσιαλιστική προοπτική σε μία μικρή χώρα με ανοιχτή οικονομία. Κυριαρχεί ο λαϊκισμός. Ο λαϊκισμός δεν εκπαιδεύει, διαχωρίζει την κοινωνία σε εχθρούς και φίλους και συσπειρώνει συγκαλύπτοντας πραγματικές αντιθέσεις και προβλήματα. Η αγκύλωση της ιδεολογίας παρεμποδίζει τον διάλογο και τη δημιουργία κοινωνικής συναίνεσης, προϋποθέσεις του εκσυγχρονισμού.

Ο νεοσυντηρητισμός

Η νεοσυντηρητική αντίληψη δεν μπορεί να δώσει απάντηση στα προβλήματα του εκσυγχρονισμού. Καταργεί απαραίτητους ελέγχους και προωθεί το συντεχνιακό κράτος. Ούτε μπορεί να δώσει απάντηση η μεταϊδεολογία, η προβολή της τεχνοκρατικής λογικής.

Η ανάγκη της ιδεολογίας

— Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός χρειάζονται ιδεολογία. Η ατομική και συλλογική δραστηριότητα πρέπει να υπηρετούν ένα όραμα για να έχουν σικοπιμότητα, μακροπρόθεσμη προοπτική και

ιστορική διάσταση. Το ηθικό μήνυμα του σοσιαλισμού για μία κοινωνία χωρίς προνόμια και αλλοτρίωση παραμένει ανέπαφο παρ' όλη την υπέρβαση της σοσιαλιστικής θεωρίας από τις εξελίξεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Βασική αρχή σοσιαλιστικής δράσης πρέπει να είναι ο κριτικός ορθολογισμός, δηλαδή η συνεχής ανάλυση των στοιχείων που επηρεάζουν την κοινωνική-οικονομική-πολιτική εξέλιξη, η κριτική θεώρηση τους και η εφαρμογή της γνώσης που προκύπτει μ' αυτόν τον τρόπο. Η σοσιαλιστική λύση προϋποθέτει την άρνηση προτύπων και σχηματοποιημένων λύσεων. Βασίζεται στη συνεχή αναζήτηση, στο πείραμα και στην αυτοκριτική. Θα πρέπει να αναζητήσουμε εμείς τις κατευθύνσεις εξέλιξης της ελληνικής κοινωνίας.

Η σοσιαλιστική εκσυγχρονιστική λύση

Η αντιμετώπιση των προβλημάτων της κοινωνικής εξέλιξης στη χώρα μας είναι δυνατή με την εφαρμογή μίας σοσιαλιστικής εκσυγχρονιστικής λύσης. Η σοσιαλιστική εκσυγχρονιστική λύση χαρακτηρίζεται από τρεις κυρίως επιδιώξεις : α) Τη συνεχή διεύρυνση των δυνατοτήτων για ελεύθερη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου και για μορφές ζωής με λιγότερη αλλοτρίωση, εκμετάλλευση ή καταπίεση. β) Την κατοχύρωση και επέκταση ρυθμίσεων, οι οποίες προωθούν την κοινωνική δικαιοσύνη, ελέγχουν την πολιτική και οικονομική εξουσία και αποτελούν τον πυρήνα του κοινωνικού κράτους και του κράτους δικαίου. γ) Τον οικονομικό εκσυγχρονισμό στα πλαίσια των εγγενών περιορισμών του συστήματος.

Η σοσιαλιστική εκσυγχρονιστική λύση έχει ως ειδικότερους στόχους : 1) Την ισχυροποίηση της κοινωνίας με την ενίσχυση των κοινωνικών κινήματων και των αυτόνομων υπηρεσιών ελέγχου για να δημιουργηθούν αντίρροπες δυνάμεις στην οικονομική και πολιτική εξουσία. 2) Την ενίσχυση της αυτονομίας του ατόμου με τη θεσμοθέτηση ελευθεριών του πολίτη (π.χ. συλλογικές αγωγές), την διεύρυνση αλλά και τον περιορισμό προστατευτικών διατάξεων και την προώθηση της ισότητας των δύο φύλων. 3) Την ελευθερία πληροφόρησης και επικοινωνίας που προϋποθέτει μεταξύ άλλων τον περιορισμό του χαρακτηρισμού "απόρρητο" και την κατάργηση των μονοπωλίων και ολιγοπωλίων πληροφόρησης. 4) Την ποιοτική αναβάθμιση της παιδείας και της πολιτιστικής δραστηριότητας για να αντιμετωπισθούν τα προβλήματα της κοινωνίας της πληροφορικής και ο καταίγισμός με πολιτιστικά προϊόντα άλλων χωρών. 5) Τον προσδιορισμό μιάς νέας ισορροπίας ανάμεσα στις ανάγκες της οικονομικής ανάπτυξης και της προστασίας του περιβάλλοντος με αύξηση δαπανών και ιεράρχηση προτεραιοτήτων. 6) Τον έλεγχο των οικονομικών εξελίξεων με διοχέτευση πόρων στις επενδύσεις αποτελεσματικότερη φορολογική και νομισματική πολιτική, αντιμονοπωλιακά μέτρα και αξιοποίηση των διεθνών διασυνδέσεων της πολιτείας. 7) Μία νέα πολιτική για την εργασία με κύρια επιδίωξη την εξασφάλιση της απασχόλησης και τη συμμετοχή των εργαζομένων στις αποφάσεις της επιχείρησης και την αύξηση της παραγωγικότητας. 8) Την αποτελεσματικότερη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης με αξιοκρατικές επιλογές του προσωπικού και την καταπολέμηση της αδράνειας και συντεχνιακής νοοτροπίας των υπαλλήλων. 9) Μία εξωτερική πολιτική, η οποία εκτός από τους γνωστούς στόχους επιδιώκει τον περιορισμό της οικονομικής εξάρτησής μας. 10) Μία πολιτική αλληλεγγύης απέναντι στα στρώματα και τις ομάδες, που περιθωριοποιούνται από τις οικονομικές εξελίξεις.

Η εφαρμογή της σοσιαλιστικής εκσυγχρονιστικής πολιτικής θα επιτρέψει να αντικατασταθούν οι μη εκπληρώσιμες αναμονές της θεωρίας με ένα σοσιαλισμό πράξης, ο καταναγκασμός των δογματικών λύσεων με ένα σοσιαλισμό ελευθερίας και οι συνεχώς διαφευδόμενες προσμονές με ένα σοσιαλισμό ελπίδας.